

ДОВГА ВОЄННА ДОРОГА ДО ШКОЛИ

Неймовірно, але факт: при зустрічах з учнями шкіл і зі своїми студентами буває найважче 70-річному професорові пояснити, що у дитинстві ні йому самому, ні його ровесникам не було де вчитись. Елементарно просто: в селі і в околицях не було школи. У сусідніх двох селах: в Косареві і Перемилівці приходські україномовні школи, із встановленням у 1920-х роках окупаційного режиму Другої Речі Посполитої польського маршалка Юзефа Пілсудського, були закриті. Тільки у 1936 році коштом частини заможніших селян було відкрито в селянській хаті одну кімнату на 6 двомісних парт, де у дві зміни запрацювала польськомовна школа «мацежи» (материнства) всього на 24 учні. У цій школі я закінчив три польськомовні класи.

Із встановленням у вересні 1939 року радянської влади у поміщицькій садибі пана Юковського була відкрита початкова чотирирічна україномовна школа. Однак рівень знань після школи «мацежи» радянськими органами освіти був визнаний по всій Західній Україні настільки низьким, що цих учнів «пересадили» на один клас нижче. Із чим, зрозуміло, довелося рахуватися.

Розпочате навчання у 4-му класі завершити перешкодила війна. Із першого вересня 1941 року розпочалося навчання у сусідньому селі Мошків ще в одній новоорганізованій школі - в садибі колишнього поміщика (на цей раз пана Мошковського). Але навчання і тут довелося припинити. З похолоданням не було вирішене питання опалення школи. Не вистачало також викладачів-предметників. Першого вересня 1942 року батьки зібрали дітей, за віком уже перерослих до 4-го і навіть 5-го класів, в ушлявлену на всю околицю колишню Перемилівську церковно-приходську школу, збудовану напередодні Першої світової війни 1913 року. Вона була дуже вдало розміщена на високому сонячному майдані, що височів над перехрестям глибоко в'їжджених століттями доріг: від Перемилівки до Мошкова, Лукарівки і Тушебина, - звідки відкривався чудовий краєвид на все Перемилля.

Не встигли діти познайомитися зі своїми новими вчителями та між собою, як несподівано у дворі школи з'явився німецький капітан і своїм усним наказом школу «закрив». Так війна в особі німецького гауптмана, як носія «нового німецького порядку» в окупованій гітлерівцями Україні, ганебно і безцеремонно позбавила мільйони українських дітей їм так необхідного і щасливого школярства у 4-му, 5-му, 6-му і, навіть, 7-му класах. Тільки 4 вересня 1944 року в селі Божкевичі (тепер Новоселівка), що на дуже віддаленій відстані, по бездоріжжю, через ліс було відкрито єдиний на всю велику округу 7-й клас. Але такою можливістю скористатися не довелося, бо було дуже мало в цій школі місць на сотні дітей-переростків.

Мудрі батьки, враховуючи до того ж дуже неспокійне життя віддалених сіл у повоєнному безладді, вирішили, на їх думку вірно, пошукати хоч яку-небудь школу в ближніх Дубні чи Рівному, щоб діти вчилися і були у більшій безпеці. Серед цих батьків був і Дорофій Іванович Гайбонюк, котрий обох своїх синів: старшого Дмитра 1928 р.н. і молодшого Володимира 1930 р.н. разом зі своїми сусідами повезли у Рівне. Тут відкривались підготовчі курси до вступу в Рівненський кооперативний технікум.

Цей такий довгий і нелегкий шлях до школи у дітей війни у тільки що визволеній Рівненщині дуже нелегко пояснити сучасним школярам і, навіть, студентам. Окремі з них навіть сприймають такі розповіді з деякою недовірою.

Цікаво: жодної світлини воєнних 1941-1944 рр. у селах Іванківці - Перемилівка не збереглося. Їх просто не було. Навіть школа, збудована у 1913 р. й у якій німецький гауптман заборонив навчання, вже розібрана на дрова (бо ремонту не підлягала).

*Із книги Володимира Гайбонюка
«Служити Вітчизні».*